

Portrék és pályaképek a hőskortól a professzionalizmusig

Cikkünkben nyolc egykori magyar futballjátékos életét és pályafutását mutatjuk be. Zsidó származásukon túl közös bennük, hogy korszakuk meghatározó labdarúgói, illetve labdarúgóedzői voltak, mégsem az ő nevüktől hangos napjaink futballtörténet-írása és publicisztikája.

MÁNDL GYULA

Mandl Gyula 1899. július 14-én született Budapesten, Mandl Ignác, geszterédi születésű szabómester, és Schwarcz Eszter harmadik gyermekeként. A család a születési anyakönyv szerint a Kerepesi út 47. szám alatt lakott. Nevét belügyminiszteri engedéllyel változtatta Mándira, 1935-ben. A Deák téri evangélikus lelkészi hivatal 895/1938. sz. bizonyítványa szerint 1938. augusztus 12-én evangélikus vallásra tért át.¹

A visszaemlékezések szerint a labdarúgással a Tisza Kálmán téri grundon ismerkedett meg, ahol későbbi játékostársaival, Molnár Györggyel és Orth Györggyel, együtt játszott. Szülei nem ambicionálták esetleges sportpályafutását, tisztos szakmát, „biztos megélhetést” szántak gyermeküknek, így az elemi iskolák elvégzése után a Vas utcai Kereskedelmi Középiskolába írtatták be. A futball azonban itt is megtalálta – tagja lett az iskolai válogatottnak, majd az egyik „barát-ságos” mérkőzést követően próbajátékra hívták az Ékszerészek csapatához. 15 éves sem volt még, amikor hivatalosan is labdarúgó, az Ékszerészek amatőr játékosa lett.²

Nem sokáig maradt az Ékszerészeknél, egy évre rá már a Ferencváros hívta, ahol a háttvéd-pozícióban, többek között, Rumbold Gyula és Payer Imre szerepelt. Ennek megfelelően a huszadik évét sem betöltött Mandl inkább csak tartalék volt a csapatban, mindössze három bajnokin szerepelt, és bár jól érezte magát az Üllői úton, 1918 nyarán elfogadta az MTK megkeresését. Az MTK öt játékost adott a Ferencvárosnak a kiváló védőért, aki ugyan az 1918–1919-es hadi-bajnokságban még nem kapott szerepet az első csapatban, a következő szezont azonban már itt játszotta végig, és ezzel részese lett az MTK nagy bajnoki menetelésének. 1919 és 1925 között hat bajnoki címet nyert az együttesel.

Közben sikeresen letette az érettségit, és „civil életét is megkezdte”; banktisztviselőként helyezkedett el az Angol–Magyar Bank Részvénytársaságnál. 1921-ben a magyar válogatottban is bemutatkozott. Első mérkőzését 1921. június 5-én játszotta Németország együttese ellen. A következő években az MTK-ban és a magyar válogatottban is alapemberré vált; tagja lett a párizsi olimpiára kiutazó magyar csapatnak is. 1924 és 1925 ezzel együtt sem lett szerencsés év Mandl számára – már az emlékezetes „egyiptomi csapás” is nagyon megviselte, 1925. május 10-én pedig a Bolton Wanderers elleni mérkőzésen súlyos sérülést szenvedett: kifordult a bokája, ölben vitték be az öltözőbe. A sérülés kezelése sem ment zökkenőmentesen, az év nyarán még csak az orvosi konzultációk zajlottak.

1 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HT-6813-9MF?i=74&wc=92Q2-ZNL%3A40678301%2C57613001%2C1077280601&cc=1452460> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

2 Az Ékszerészek Sport Clubját 1912-ben alapította Schön Ármin, Glattstein Jenő és Kreutz Fülöp. A csapat az 1913–1914-es bajnokságban indult először, 1919–1920-tól a másodosztályban szerepelt. Az 1924–1925-ös bajnokságot megnyerte, azonban egy súlyos vesztegetési ügy miatt eredményeit megsemmisítették, és kizárták a bajnoki küzdelmekből, sőt, nevezését a következő szezonra sem fogadták el. 1926-ban Órások FC néven profi csapatuk alakult, amely azonban két évi működés után feloszlott – a klub csak az 1950-es évek közepén jelent meg ismét a magyar futballbajnokságban.

„A sétabottal bicegő Mandl valóban szomorú látvány és még fájdalmasabb, hogy sérülésének gyógyítása olyan hosszú időt vesz igénybe. Május 10-ike óta immár majdnem három teljes hónap telt el és az orvosok még mindig nem tudják, mitevők legyenek? Ez a körülmény lehangoló hatással van a kitűnő játékosra és amellett anyagi veszteséget is okoz neki, mert – mint Mandl mondja – sérülése miatt az MTK nyári túráján sem vehet részt és így a szokásos zsebpénzt sem kapta meg.”³

Csak 1926 novemberében térhetett vissza a futballpályára, de sérült lába sosem jött teljesen rendbe. Ennek ellenére tagja lett az MTK profi csapatának, a Hungáriának, sőt 1926 decemberében a válogatottban is újra pályára léphetett Portugália ellen. További 11 szezonon keresztül játszott a kék-fehéreknél, ezalatt újabb három bajnoki címnek lett részese; a válogatottban 1929-től 1934-ig pedig még 16 alkalommal kapott lehetőséget.

1937-ben visszavonult az aktív játéktól – civil állása mellett a Ganz TE edzéseit vezette, a második világháború azonban közbeszólt. Török Ferenc életrajzi könyve szerint az egyik „védett” házba toloncolt család csak egy véletlennek, egy futballrajongó nyilasnak köszönhetette az életben maradását: *„(a)mikor megjelentek a házban a nyilasok, és felsorakoztatták a családokat, hogy elvigyék és a Dunába lőjék őket, az egyik nyilas felismerte apámat”* – emlékezik vissza fia, Mándi Attila.

„Nagy fradista volt, és a korábbi évekből emlékezett rá... Megvárta, míg a többiek lekanyarodnak a Pozsonyi útról, a látszat kedvéért adott apámnak két hatalmas pofont, aztán megsúgta, melyik védett házban voltak már, oda menjünk, ott biztos nem keresnek majd bennünket.”⁴

1945-ben Mándi először a civil életben próbálkozott – élelmiszer elosztó vonaton dolgozott, majd ruhakereskedést nyitott, amitől aztán 1949-ben megvált, és „sportálláshoz” jutott az OTSB-ben. Hamarosan már Sebes Gusztáv segítőjeként, „állami edzőként”, dolgozott a magyar válogatottnál. Az inkább „menedzserként” tevékenykedő kapitány mellett lényegében ő dirigálta a csapat edzéseit. Bár a Sebes–Mándi kettős kiválóan dolgozott együtt, Mándit időnként indokolatlan módon mellőzték: nem utazhatott ki a helsinki olimpiára, így nem lehetett jelen a csapat hatalmas sikerénél. 1955 februárjáig dolgozott a nagyválogatottnál, ekkor az ifjúsági válogatott mellé helyezték – 1956 nyarán a csapat a Magyarországon rendezett ifjúsági tornán Anglia, az NSZK és Bulgária előtt csoportgyőztesként zárt. Az „új csodageneráció” lehetőségét magában hordozó ifjúsági válogatott ezután meghívást kapott Londonba – Mándi ezúttal sem utazhatott – majd a forradalom kitörésének hírére szétszéledt; csupán Gelei József, Povázsai László, majd egy évvel később Mathesz Imre tért haza közülük Magyarországra.

Mándi 1956 után távozott az ifjúsági válogatottól, s egy ideig a labdarúgástól is; majd 1958-ban az MLSZ a brazil FC America hivatalos kérésére „kiadta” őt a riói csapatnak. Mándi három éves szerződés birtokában, nagy reményekkel érkezett Brazíliába, és bár kinti működése szakmailag sikeres volt, egészségének nem tett jót a brazil éghajlat, így egy év elteltével hazautazott. Rövid ideig az Egyetértés edzője – és egy gebines italmérés üzemeltetője volt – de 1959-ben ismét „külföldi kiadatásra” került; ezúttal az izraeli válogatott kapitányának szerződtek. Itt még nagyobb sikereket ért el, mint a brazil középcsapatnál. 1960-ban az addig alig ismert együttesel megnyerte az Ázsia-kupa selejtezőjét, majd a torna döntőjében második helyezett lett a régió egyik legjobbjá, Dél-Korea mögött.

1963-ban hazatért. Utolsó éveit szinte elfeledve, a labdarúgástól távol élte le. 1969. november 26-án hunyt el Budapesten.

CZEIZLER LAJOS

Czeizler Lajos 1893. október 5-én született Hevesen, Czeizler (más névváltozatban Zeisler) József magántisztviselő és Lichtenstern Éva gyermekeként, egy nyolcgyermekes családba.⁵ A család valamikor a századfordulót követően költözhetett Budapestre; a pontos dátumot sajnos nem

3 *Nemzeti Sport* 1925. augusztus 6.

4 Török 1999: 83–84.

5 Az életrajzi adatok forrásai: Facebook, Magyar focitörténet csoport.

ismerjük. Futballpályafutásának kezdeteit is csak hiányosan tudjuk nyomon követni. Az MTK ifjúsági játékosa volt, de nincs adatunk arra vonatkozóan, hogy az első csapatban is pályára lépett volna. Nem mondhatott magáénak hosszú játékoskarriert. 1920-ban elhagyta Magyarországot, 1921-ben a lengyel Jutrzenka Krakkó edzője, majd a német Germania Schwechat játékosa, 1923-tól pedig ismét Lengyelországban az LKS Lódz edzője lett.

Az egyik első „világjáró” magyar edzőnek tekinthető: mindössze három szezont töltött a Lódz-nál, amikor Olaszországba távozott, és 1927-től az Udinese, a következő évtől a CA Faenza, 1930-tól pedig az SS Lazio ifjúsági csapatának edzőjeként dolgozott. 1931 és 1933 között a Cataniánál edzősködött, ezután ismét országot váltott. 1935-től második alkalommal is a lengyel LKS Lódz edzőjeként dolgozott, majd 1940-ben Svédországban vállalt állást. Előbb a Västerås SK, majd a Norrköping edzője lett. Utóbbi csapatnál érte el edzői karrierje első komolyabb sikereit. 1942 és 1948 között öt bajnoki címet (1943, 1945, 1946, 1947, 1948) és két kupagyőzelmet (1943, 1945) szerzett. Közben megkapta a svéd állampolgárságot – ezáltal a világháborút egy semleges államban élhette át⁶ –, majd megnősült. 1948-ban, Stockholmban, vette feleségül Sipos Idát.

1949-ben ismét Olaszországba tette át a székhelyét. Először a Milan edzője lett, és rögtön bajnoki ezüstérmet szerzett a Serie A-ban. Hatalmas sikere volt, hogy 1950 februárjában együttese Torinóban 7:1 arányban győzte le a későbbi bajnok Juventus csapatát. 1950–1951 aztán kimagasló eredményt hozott pályafutásában: a Milannal az Internazionale és a Juventus előtt olasz bajnokként zárt. Ugyancsak 1951 hozta meg az első nemzetközi sikerét is. A Milan az Atlético Madrid és az OSC Lille legyőzésével megnyerte a francia, olasz, spanyol és portugál bajnokcsapatok számára kiírt Latin Kupát.

Czeizler három szezont után távozott a milánói piros-feketétől. 1952-től az AC Padova csapatát edzette, 1953 őszén pedig az olasz válogatottat irányító testület tagjává nevezték ki, Silvio Piola és Angelo Schiavio mellé. Az 1954-es világbajnokság az olasz csapat számára (is) katasztrofálisan zárult. Czeizler el is hagyta a szövetségi kapitányi pozíciót és előbb a Sampdoria, majd 1957-től a Fiorentina edzője lett. 1960. november 6-án átadta az edzői posztot Hidegkuti Nándornak. Így a szezon végén olasz kupát nyert firenzei csapat, miután a döntőben oda-vissza megverte a skót Rangerst (amely a sorozatból korábban a magyar kupagyőztes Ferencvárost ejtette ki), már egy másik magyar edző vezetésével hódította el a Kupagyőztesek Európai Kupáját.

1963-ban a portugál Benfica csapatát addig edző Guttmann Béla megvált a klubtól, ahová újabb magyar edzőt kívántak szerződtetni, a választás pedig Czeizlerre esett. A portugál bajnokságban szinte egyeduralkodó klub Guttmann után Czeizlerrel is megnyerte a bajnokságot és a portugál kupát. Még a szezon közben, 1963 decemberében, viszont súlyos vereséget szenvedett a Bajnokcsapatok Európa Kupájában a német Borussia Dortmundtól. A csúfos BEK-kiesést a bajnoki cím és a portugál kupagyőzelem sem tudta feledtetni a szurkolókkal, így a klubvezetés a szezon végén megvált Czeizlertől, aki be is fejezte labdarúgóedzői pályafutását. 1966-ban még Svédországba utazott, de azután visszatért Magyarországra. 1969. május 6-án Budapesten hunyt el.

KÜRSCHNER IZIDOR

Ha Czeizler Lajos gyermekkorára azt mondtuk, hogy nehezen dokumentálható, akkor ez hatványozottan igaz Kürschner Izidoréra. Egy 1910-es *Sport hírlap*-cikkben önmagát német anyanyelvűnek említi, aki Budapestre kerülésekor még semmit nem tudott magyarul.⁷ 1885-ben született, de születési helye bizonytalan. Több forrás Budapestet említi, de hivatalos adat ezt nem támasztja alá. Ugyancsak a *Sport hírlap*-cikk alapján tudjuk, hogy 10 éven át osztrák iskolában tanult, 1903. június 28-án azonban már felbukkan a neve egy futballmérkőzés tudósításában – az Erdőtelki

⁶ https://valogatott.blog.hu/2016/12/01/metszespontok_guttmann_bela_es_czeizler_lajos_talalkozasai (utolsó letöltés: 2024. október 8).

⁷ *Sport hírlap* 1910. december 25.

Football Club, „Kirschnerrel” a soraiban, 6:2 arányban győzte le a Viktória Torna Egyesületet a Lehel utcai pályán. Az Erdőtelki FC, nevével ellentétben, fővárosi klub volt; nevét Angyalföld egyik részéről, a Rákospatak mellett elhelyezkedő Erdőtelekről kapta.⁸

1904-ben már biztosan az MTK játékosa volt. Első szezonjában 11 mérkőzést játszva rögtön magyar bajnoki címet szerzett. Kilenc szezont töltött az MTK-nál, 1904 után az 1907–1908-as szezonban is magyar bajnoknak mondhatta magát. A magyar válogatottba is bekerült; 1907 és 1911 között 5 alkalommal szerepelt a nemzeti csapatban.

1912 szeptemberében „állandó tartózkodásra” Nagyváradra költözött,⁹ és a Nagyváradi AC futballistája lett – többek között egy másik volt MTK-s, Frontz Döme, csapattársa.¹⁰ A futball mellett kávéházat nyitott a Körös-parti városban, de számításai nem váltak be. 1913 végén már annak bezárása mellett döntött, és a *Sportvilág* információi szerint az Angliába való kiköltözést fontolgatta.¹¹

Az első világháború alatti éveiről ismét nincsenek információink. 1914-ben még a NAC játékosa, majd eltűnt a szem elől, és csak 1918-ban tért haza Magyarországra, ahol az MTK edzője lett. 1919-ben az MTK ausztriai és németországi körútra indult. A Bayern München vagy a Nürnberg legyőzése diadalnak számított, az viszont, hogy a csapat játékosai és edzői közül többen nem tértek vissza Budapestre, tragédiának. Kürschner is a kint maradók közé tartozott. Korabeli sajtóinformációk szerint havi 1000 Márkáért és a württembergi bajnoki cím megszerzése esetére kiírt célprémiumért elvállalta a Stuttgarter Kickers edzői pozícióját.¹² Németországi karrierje meglehetősen kacskaringósan alakult. 1921-ben klubot váltott, a címvédő német bajnokhoz, az 1. FC Nürnberghez igazolt, ahonnan rövidesen a Bayern Münchenhez került. Innen, 1922-ben távozva, ismét Nürnbergbe szerződött, majd az 1922–1923-as szezont az Eintracht Frankfurtnál töltötte.

1923-ban Svájcba költözött, ahol először az FC Nordstern Basel, majd a nemzeti válogatott edzője lett Thomas Crook („Teddy”) Duckworth szövetségi kapitány mellett. Részt vett az 1924-es párizsi nyári olimpián ezüstéremig jutó csapat felkészítésében. A torna után azonban elhagyta a pozíciót. Rövid ideig ismét Németországban dolgozott, majd a zürichi Grashoppers kispadjára került. Württembergi (1921, Stuttgarter Kickers) és német bajnoki (1921, 1. FC Nürnberg) címe után a Grasshoppers-szel három svájci bajnoki (1927, 1928, 1931) címet is elnyert. 1934-ben Zürichből Bernbe költözött, ahol egy évig a Young Boys edzéseit vezette.

1937-ben elhagyta Európát, és Brazíliába költözött. A Flamengo edzője lett, és lényegében azonnal megreformálta a csapat játékát. Bevezette a WM-formációt – a csapatot a korábbi „hagyományos” 2–3–5 helyett 3–2–5 felállásban játszatta.¹³ A változtatásokat csak nehezen tudták lekövetni a brazil futball érintettjei, talán ennek is köze volt ahhoz, hogy a Flamengo 1938-as stadionavató mérkőzésén a Vasco da Gama ellen elszenvedett vereséget követően felmondták a szerződését a klubnál. Az a Flavio Costa váltotta, aki bár 1937–1938-ban élénken bírálta Kürschner tevékenységét, az 1950-es brazíliai futball-világbajnokságon, a brazil csapat szövetségi kapitányaként, már szintén a WM-rendszerben játszatta a válogatottat.¹⁴ Kürschner szakértelmét ezzel együtt többen is elismerték a korszakban. 1938-ban, rövid időre még, Ademar Pimenta szövetségi kapitány segítőjének hívták a brazil válogatott mellé. A Flamingótól való elbocsátását követően sem hagyta el Rio de Janeirót. 1939 és 1940 között a másik helyi nagy csapat, a Botafogo, edzőjeként dolgozott. 1941. december 8-án hunyt el Rio de Janeiróban. A Maracana stadion kertjében szobor őrzi az emlékét.

8 Az életrajzi adatok forrásai: Facebook, Magyar focitörténet csoport.

9 *Sportvilág* 1912. szeptember 16.

10 *Sport hírlap* 1913. július 14.; *Az Újság* 1913. július 13.

11 *Sportvilág* 1913. december 8.

12 *Egyetértés* 1919. szeptember 2.

13 A pontosság kedvéért jegyezzük meg, hogy Jonathan Wilson elemzése szerint a Kürschner-féle WM-rendszer közelebb állhatott az olasz „metodo”-hoz, vagyis a WW-rendszerhez (2–3–2–3 felállítás), mint a klasszikus, sokak által túl merevnek tartott brit WM-modellhez. (Wilson 2013: 179).

14 Wilson 2013: 185.

KERTÉSZ II VILMOS

A későbbi MTK kiválóság, Kertész Il Vilmos, Kohn Vilmos néven született, 1890. március 21-én, Borsiskisfaludon, Kohn Márk és Pollák Fanni gyermekeként.¹⁵ Egy, az Ifjúsági Labdarúgók Szövetségéhez tartozó csapatban, a Barátok Körében kezdte a labdarúgást.¹⁶ Futball-pályafutása nevezetes dátuma 1907. szeptember 25., amikor is öccsével, Kertész (III) Adolffal együtt – bátyjuk, Kertész (I) Gyula, ajánlására – az MTK igazolt játékosa lett. Az 1908–1909-es szezonban még csak kétszer kapott lehetőséget a nagy csapatban, a következő évtől kezdve viszont már alapembernek számított; egészen 1924-ig játszott a kék-fehér együttesben. Ez idő alatt kilenc magyar bajnoki címet és négy magyar kupagyőzelmet szerzett csapatban játszott. 257 bajnoki mérkőzésen 53 gólt rúgott.

1909. május 2-án már a magyar nemzeti 11-ben is bemutatkozhatott Ausztria ellen. Az első válogatott mérkőzését még további 46 hivatalos nemzetek közötti találkozón való részvétel követte. Érdekes, hogy bár az 1912-es stockholmi és az 1924-es párizsi olimpián is kerettag volt, egyik tornán sem lépett pályára a csapatban.

A család, belügyminiszteri engedéllyel, a vezetéknévét 1910-ben változtatta hivatalosan Kertészre.¹⁷ Vilmos kétszer nősült. 1914-ben Hoffmann Margitot vette feleségül, tőle 1922-ben elvált, majd 1923-ban Glück Erzsébettel kötött házasságot.

1924-ben elhagyta az MTK-t. Rövid időre a Nemzeti SC futballistája lett, majd visszavonult az aktív játéktól. A lapok kiemelt hasábjairól azonban csak rövid időre tűnt el a neve. 1925-ben az Ékszerészek csapatának edzője lett; ezen pozíciójában pedig rövidesen a csapat jelentőségéhez nem mérhető szintű sajtószereplést mondhatott magáénak – a történetet Szegedi Péter ismerteti részletesen *Erőszak a lelátókon* című írásában.¹⁸ Heves vérmérsékletéről már korábbi hírek is tanúskodtak: 1923 augusztusában egy villamoskalauzzal került összetűzésbe. A futballsztár, némi szópárbajt követően, lelökte a kalauzt a villamosról – felfüggesztett börtönbüntetést kapott érte. 1925. március 22-én azután egy, az MTK pályán rendezett Terézvárosi TC – Ékszerészek mérkőzés közben egy öt nem ismerő rendőr el akarta vezetni a pálya mellől, ahol mint edző, jogosan tartózkodott. Kertész ezt zokon vette, ismét szópárbaj kerekedett, majd az ex-futballista többször megütötte a „hivatalos személyt”, aminek következtében előállították, és őrizetbe vették – végül három hetet töltött előzetes letartóztatásban.

1930 januárjában a VAC tréneréként tűnt fel,¹⁹ majd az év decemberében a temesvári Ripsensia szerződtette edzőnek. Közben az Andrássy úton nyitott ruhakereskedése tönkrement, árukészletét elárverezték,²⁰ ráadásul a Ripseniáról is riasztó hírek láttak napvilágot; egy klubvezető a „nagy terhet jelentő” magyar edző leépítésének tervéről számolt be a *Nemzeti Sport*nak.²¹ Kertész el is hagyta a csapatot. 1932-ben előbb Németországban telepedett le,²² majd az egyiptomi Alexandriába költözött, és az ottani görög klub, a Hellenic Athletic Union Alexandria edzője lett. A hazai sportsajtó hamarosan Kertész komoly egyiptomi sportsikereiről számolt be; a csapat 1934-ben megnyerte Alexandria körzet bajnokságát.²³

Részletes adatokat nem találtunk Kertész Il további egyiptomi pályafutásáról. A „Kalandozó magyar labdarúgók” adattára szerint edzősködött még a kairói El Sekka El Hadid, az ugyancsak

15 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33HT-6SPS-JZB?i=81&wc=92Q2-7MS%3A40678301%2C51334101%2C1077262303%3Fcc%3D1452460&cc=1452460> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

16 *Sport-Világ* 1912. március 31.

17 *Budapesti Közlöny* 1910. május 18.

18 Szegedi 2018: 21.

19 *Sporthírlap* 1930. január 25.

20 *Esti Kurír* 1931. március 8.

21 *Nemzeti Sport* 1931. július 24.

22 *Nemzeti Sport* 1932. március 18.

23 *Nemzeti Sport* 1934. szeptember 13.

kairói Al-Ahly, majd az Alexandria csapatainál is.²⁴ Egy 1954-es, a *Népsport*-ban megjelent, neki tulajdonított levél szerint akkor épp az iszmailijai Olympique El-Qanal csapatánál dolgozott.²⁵ Az 1957-ben megjelent *Szurkolók könyve* pedig (Titkos Pál és Toldi Géza társaságában) ugyancsak Egyiptomban dolgozó edzőként tünteti fel.²⁶

A *Népsport* aztán 1958 májusában arról számolt be, hogy Kertész II Vilmos Egyiptomból az ausztráliai Adelaide-be érkezett, ahol a helyi magyar egyesület (véltetően a Budapest SC)²⁷ vezetését vette át Szalay Antaltól, az Újpest volt játékosától.²⁸ További életéről nincsenek információk. Laszip Gábor és Pataki Gyula kutatásai alapján annyit tudunk, hogy 1964. október 31-én hunyt el Melbourne-ben.

WEISZ ÁRPÁD

Weisz Árpád 1896. április 16-án született Solton, Veisz (!) Lázár községi állatorvos és Veisz Zsófia gyermekeként.²⁹ Apját törvényhatósági állatorvosként hamarosan Rétságra,³⁰ 1907-ben pedig előbb Stubnyafüredőre,³¹ majd az év októberében Budapestre³² helyezték. A következő évben az apa nevét már megtalálhatjuk a *Budapesti Cím- és Lakásjegyzék*-ben állatorvosként, a X. kerület, Hölgý utca 36. szám alatt.³³

Weisz Árpád gyermekkoráról alig van információnk. Futball-pályafutása első ismert állomása a Törekvés csapata, ahová 1912 áprilisában igazolták le.³⁴ Andreides Gábor és Dénes Tamás *Weisz és a többiek* című könyvének információi szerint 17 éves korában már bemutatkozott a Törekvés első csapatában; az első világháború azonban törést okozott a karrierjében. Bevonulását követően az olasz frontra került, ahol fogságba esett, és vélhetően csak 1919-ben tért haza Magyarországra.³⁵ Gyorsan visszakerült a Törekvés csapatába, gyorsan a vasutasklub egyik legnagyobb értékévé vált. 1922-ben így jellemezte játékát a Nemzeti Sport:

„Biztos kezelője a labdának mindkét lábával s ennek köszönheti, hogy értékes erő a csatársor minden posztján. Főerénye a gyors labdára startolás, ideális centerezés. Kiszámított labdairányítás és hatalmas erejű lövőképesség.”³⁶

Nem véletlen, hogy 1922. június 15-én a magyar válogatottban is debütált a Svájc elleni, 1:1-re végződött mérkőzésen.

1923-ban elhagyta a Törekvést, a nevelő egyesületét, és külföldre szerződött. A *Sport hírlap* írása szerint Weisz távozását nem a kalandvágy, hanem a kényszer szülte:

„Weisz igen rendes, józan életű fiatal ember s most mégis a válaszütra jutott. Egy nagy banknak kőbányai fiókvállalatánál volt alkalmazva s Weisz elvesztette ezt az állását – a futball miatt. Addig járt a korsó a kútra, amíg el nem törött. Addig utazgatott Weisz a Törekvés csapatával és a válogatott csapattal a külföldre, amíg hivatalában megsokallották és elbocsátották állásából.”³⁷

24 Dénes–Peterdi–Rochy–Selmeci 1999: 386.

25 *Népsport* 1954. január 26.

26 Pásztor–Szebenyi–Szűcs–Kéri–Komlós (szerk.) 1957: 69.

27 Iváncsó 2022.

28 *Népsport* 1958. május 16.

29 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GP69-9ZF3?i=65&wc=92SM-HZ7%3A40678301%2C118995101%2C40679003&cc=1452460> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

30 *Magyarország Tiszti Cím- és Névtára* 1897: 172.

31 *Földmívelési Értesítő* 1907. április 14.

32 *Földmívelési Értesítő* 1907. október 6.

33 *Budapesti Cím- és Lakásjegyzék* 1908: 703.

34 *Nemzeti Sport* 1912. április 21.

35 Andreides–Dénes 2018: 93–94.

36 *Nemzeti Sport* 1922. november 25.

37 *Sport hírlap* 1923. augusztus 2.

Olaszországba vágyott; 1923-ban azonban először mégis Csehszlovákiába szerződött. A szintén volt Törekvés futballista Hajós Árpáddal és Hirzer Ferencsel együtt a Makkabi Brunn játékosa lett. A brünni, eredetileg cionista alapokon szerveződött klub az 1920-as évek elején a Magyarországról kiáramló futballisták egyik fő célállomása volt. A klub elsősorban nem az etnikai alapon szerveződő csehszlovák bajnoki rendszer mérkőzéseire koncentrált, hanem bevétel-orientált túracapatként működött, az eredményesség jegyében pedig nem csak zsidó játékosokat foglalkoztatott. Miután 1924-ben a csehszlovák szövetség megtiltotta a zsidó szövetség felügyelete alá tartozó kluboknak, hogy nem zsidó játékosokat játszhassanak, a Makkabi előbb feloszlott, majd Blue Star néven újjáalakult, a pozsonyi székhelyű magyar szövetség egyesületeként. Egy évvel később megalakult a csehszlovák profi bajnokság. A Blue Start azonban szabálytalan igazolások miatt kizárták; röviddel később pedig a klub csődbe ment.³⁸

Weisz egy ideig állás nélkül maradt, majd Olaszországba költözött. 1925 októberében a milánói Internazionale játékosa lett.³⁹ Nem volt szerencséje a pályán – egy sérülés miatt rövid időn belül végleg fel kellett adnia aktív futballista-karrierjét. A futballtól természetesen nem szakad el; először az Alessandria, majd az Internazionale edzője lett. 1928 őszén visszatért Magyarországra, a szombathelyi Sabaria proficsapatához. A szezon végén a vidéki alakulat kiesett az élvonalból, Weisznek pedig, megélhetésének biztosítása miatt, mennie kellett. Ismét Olaszországba szerződött, az Ambrosiana névre át keresztelt Internazionale csapatához. A csapattal rögtön olasz bajnoki címet szerzett. Két szezont követően egy évre Bariba költözött, de azután ismét visszatért sikerei helyszínére, Milánóba. További két évet töltött az Ambrosianánál, majd a klubelnökkel való nézeteltérést követően először Novarába, az ottani másodosztályú klubhoz, 1935-ben pedig a Bolognához szerződött.⁴⁰

A csapattal 1935–1936-ban és 1936–1937-ben is olasz bajnoki címet nyert. Irányítása alatt a Bologna európai szinten is elismert alakulattá vált. Az 1937–1938-as szezon ugyan nem lett a leg sikeresebb – a Bologna csak az 5. helyen zárta a bajnokságot –, a következő szezonra viszont ismét bajnokesélyesként készülhettek. Weisz olaszországi karrierje azonban ekkor fájdalmasan megszakadt: az 1938-ban meghozott olasz faji törvények értelmében családjával együtt (felesége és két gyermeke volt) el kellett hagynia Olaszországot. Először Franciaországba, majd Hollandiába, Dordrecht városába, költöztek. 1939-ben Weisz elvállalta a Dordrecht FC edzéseinek vezetését.

1940-ben, miután a náci Németország lerohanta az addig semleges Hollandiát, Weisz munkanélkülivé vált. A Gestapo 1942-ben családjával együtt letartóztatta, és egy gyűjtőtáborba deportálta. A háborút a család nem élte túl – feleségét és gyermekeit 1942 októberében Birkenauban ölték meg; Weisz Árpád 1944. január 31-én Auschwitzban hunyt el.⁴¹

SAS (SOHN) FERENC

Sohn Ferenc 1915. augusztus 16-án született a Veszprém megyei Devecseren, Sohn Lipót vendéglős és Deutsch Róza gyermekeként.⁴² Szülei Budapestre költözésének időpontja nem ismert. Sohn Ferenc a VI. kerületi magyar kir. állami Kölcsey Ferenc reálgymnáziumban tanult és szerzett érettségi bizonyítványt. Középiskolásként a reálgymnázium atlétikaversenyein ért el sikereket. 60 méteres síkfutásban és távolugrásban is a legjobbak között volt.⁴³

Futballpályafutásának első ismert eseményeként, 1932. október 24-én, a KISOK-tól, a középiskolai sportszövetségtől, igazolta le őt az Elektromos Művek TE együttese. Egy évvel később a *Nemzeti Sport* „Akiről még hallani fogunk” szavazásának eredményhirdetésén találkozhatunk a nevével. A kevésbé ismert, fiatal amatőr játékosok felkutatásának támogatására kiírt akció

38 Szegedi 2016: 232–240.

39 *Sporthírlap* 1925. október 10.

40 Andreides–Dénes 2018: 99.

41 Uo., 103–104.

42 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GTM2-VCR?i=302&cc=1452460> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

43 *Nemzeti Sport* 1929. október 6.; *Sporthírlap* 1929. október 10.

során a fiatal Elektromos-játékos 199 szavazatot kapott, amivel a 48–50. helyen végzett. (Csak érdekességként említjük meg, hogy a szavazás győztese a szintén Elektromos-játékos Reiter (ismertebb nevén Orczifalvi) István, a második a Postás komolyabb futballkarriert be nem futott játékosa, Bokor Lajos, a harmadik pedig a szintén az Elektromosban nevelkedő későbbi luxemburgi szövetségi kapitány, Lengyel Nándor, lett.)

1934-ben már az „Elektromos legújabb csatártehetsége” címmel közöl róla cikket a sportnapilap. *„Halkszavú, sovány kis legényke Sas Ferenc. Az ember szinte megijed, amikor egy robosztus bekkal kerül szembe. De a kis Sas olyan ügyesen siklik át a védők között és még hozzá remekül be is adja a labdát”* – jellemzi őt az újságíró.⁴⁴ A Sas néven szereplő Sohn Ferenc ekkor már messze nem ismeretlen játékosa a gyári csapatnak. 1933. szeptember 17-én bemutatkozott az ifjúsági válogatottban Ausztria ellen, igaz, a mérkőzés nem vonult be a magyar futball aranykönyvébe. Bécsben ugyanis a magyar fiatalok súlyos, 8:0-s, vereségbe szaladtak bele.

Az év nyarán le is szerződtette őt a Hungária együttese. Már az első szezonjában 20 mérkőzésen kapott lehetőséget, és a következő három évadban is biztos pontja volt a kék-fehér alakulatnak. Négy Hungáriás éve alatt mindig a dobogón végzett csapatával: két bajnoki címet (1935–1936, 1936–1937) és két bronzérmet szerzett. A nagyválogatottban is Ausztria ellen debütált, 1936. április 5-én. Az ifjúsági mérkőzéses kudarc után itt kárpótolhatta magát; a magyar csapat ugyanis 5:3-ra győzte le Bécsben a vendéglátókat. 1936 és 1938 között összesen 17 válogatott mérkőzésen kapott játéklehetséget. Tagja volt az 1938-as franciaországi világbajnokságon ezüstérmet szerzett alakulatnak is.

1938-ban azonban vitába került a Hungáriával – a klub, Sas álláspontja szerint, nem teljesítette azt a szerződésben vállalt kötelezettséget, hogy őt megfelelő „nyugdíjas” álláshoz juttatja (egy gombkészítő üzemben tudtak neki állást szerezni, ahol havi 120 pengő fizetésért dolgozott), így nem volt hajlandó a továbbiakban profi játékosként pályára lépni. A profi szövetség felfüggesztette a játékjogát, ő pedig megszakította a kapcsolatot a Hungáriával, és az MTE, majd az Elektromos edzéseit látogatta. 1939 januárjában aztán az argentin Boca Juniors együttese jelentkezett be érte. A Hungária nem zárkózott el a kiadásától, ő pedig kisebb-nagyobb huzavona után, 1939 februárjában, elhagyta Magyarországot, és Argentínába utazott.⁴⁵

Első hivatalos mérkőzését 1939. március 19-én játszotta az Independiente ellen,⁴⁶ és azonnal a csapat állandó kezdőemberévé vált. Az 1939-es szezonban 24 alkalommal játszott. A lendület azonban megtört. Az 1940-es bajnokságban már csak négy bajnokin kapott játéklehetséget – ezzel együtt is argentin bajnoki címet nyert –, a következő idényre viszont teljesen kimaradt a Boca első csapatából, s csak két barátságos mérkőzésen vetették be őt. 1942-ben átigazolt az Argentinos Juniorshoz, s a következő három szezont az argentin másodosztályban játszotta végig. Pályafutását végül egy amatőr csapatban, a Maccabi Buenos Airesben fejezte be.

Visszavonulását követően egy ideig az utolsó klubjánál, a Maccabinál, edzősködött. Ezután ruhakereskedésben, moziban, illetve ékszerboltokban dolgozott. Időközben feleségül vette korábbi magyar menyasszonyát, Csillag Erzsébetet,⁴⁷ akitől egy fia született, Juan Pablo Sohn. Sas (Sohn) Ferenc 73 éves korában, 1988. szeptember 3-án, hunyt el Buenos Airesben.

KONRÁD II KÁLMÁN

Konrád Kálmán 1896. május 23-án született Palánkán.⁴⁸ Bátyja, Konrád Jenő, az 1911–1912-es, Kálmán az 1913–1914-es szezonban mutatkozott be a magyar élvonalban, az MTK együttesében. A még ifjúsági korú Konrád II-t a beteg Owen helyére állították be a nagy csapatba. Első szezonjában mindjárt 8 mérkőzésen pályára is lépett, az évad végén pedig magyar bajnoki címnek

⁴⁴ *Nemzeti Sport* 1934. február 9.

⁴⁵ *Sport hírlap* 1939. február 22.

⁴⁶ <https://www.historiadeboca.com.ar/jugadores/ferenc-sohn-sas/99/1905/2013/1.html> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

⁴⁷ <https://www.geni.com/people/Erzs%C3%A9bet-Bozsi-SOHN/4778276801590041629> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

⁴⁸ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:QVLX-CY4Y> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

örülhetett. Pályája szédületesen ívelt felfelé: 1914. november 8-án már a magyar válogatottban is bemutatkozott Ausztria ellen, ráadásul ő szerezte a 2:1-re megnyert mérkőzés első magyar gólját.

„Konrád II. az újdonsült reprezentatív a legjobb igyekezettel fáradozott a jó eredmény elérésében. Ami labda hozzákerült azt sorra jó helyre továbbította. Az első goalt eredményezett fejese ideális volt. Nem hiába tartják őt a legjobb magyar fejjátékosnak”

– írta róla a mérkőzést követően a *Sport hírlap* tudósítója.⁴⁹

Az első világháború a bátyja, Jenő, pályájában okozott csak komolyabb törést: frontszolgálat, majd hadifogság miatt hosszú évekre eltűnt a magyar futballéletből. Kálmán ugyanakkor végigjátszotta az 1914 ősze és 1916 tavasza között különböző néven kiírt „hadibajnokságokat”, a háborús évek hivatalos bajnoki szezonjait, s az utolsó háborús évre az MTK alapemberévé vált. A kék-fehér csapat már említett, 1919-es, ausztriai és németországi portyája hozta el a változást Konrád II pályafutásában: nem tért haza Budapestre, hanem bátyjával együtt Bécsben maradt, és az Amateure játékosa lett. A beilleszkedésben Hugo Meisl, az osztrák futballvezér, sietett a segítségükre. Mindkettejüknek állást szerzett, ami révén megőrizhették „amatőr” státusukat, hiszen ekkor még Ausztriában is tiltva volt a futballisták fizetésért való, profi jellegű alkalmazása.⁵⁰

Konrád Kálmán 1924-ig játszott az Amateure együttesében, majd egy szezon erejéig az egyik nagy fővárosi rivális, a First Vienna, csapatához igazolt át profi játékosnak. Innen egy évre még visszatért az Amateurehez, és (1923–1924 után) újabb bajnoki címet szerzett.

1926-ban híre ment, hogy elhagyja a bécsi lila-fehér egyesületet. Több csapat is szívesen látta volna. Az ugyancsak bécsi Hakoah mellett az MTK is szerződtetni akarta, ő azonban teljes titokban Amerikába utazott, és Nathan Agar futballvezér csapatában, a Brooklyn Wanderersben, kötött ki. Nem maradt sokáig a tengerentúlon, mert nem érezte jól magát, s a klubmenedzserrel is összekülönbözött. Ugyanakkor a honvágy is elővette, ezért egy év után hajóra szállt, és visszautazott Budapestre.

„A futballjátékosok sorsa nem valami fényes odakint. A munkabírásukat alaposan kihasználják. Kilenec nap alatt öt mérkőzést kell játszani. Hát ez egy kicsit sok. Ott vannak azután az amerikai jogi viszonyok, azok mellett a menedzserek szinte kizsákmányolhatják a játékosokat. Semmiféle jogi védelmük nincs a játékosoknak! A menedzser azt csinálhat a játékosal, amit akar. Joga van minden indokolás nélkül a játékost felfüggeszteni annyi időre, amennyire akarja. Megbüntetheti, s a büntetés 5 dollártól 500 dollárig terjed. És ez ellen a játékosok nem szólalhatnak fel.”

– sorolta az amerikai profizmussal szembeni aggályait a hazatérését követően a *Sport hírlap*nak.⁵¹

Budapesten a Hungária profi csapatának játékosa lett. A bajnoki idényben 13 meccsen pályára lépve 7 gólt szerzett, a válogatottba is visszahívták, a szezon végén mégis befejezte aktív pályafutását. Viharosan távozott a Hungáriától. A lelépési pénzek körül kibontakozott vitát a sajtó élénk érdeklődése követte.⁵² Az aktuális délnémet bajnok, a Bayern München, edzője lett. Egy sikertelen szezont követően azonban távoznia kellett. Zürichbe szerződött, de itt sem tudott megragadni. Rövid időre felhagyott az edzősködéssel és berlini mozgóképszínházának vezetésével foglalatoskodott.

„Hivatásom, sajnos, nem engedi meg, hogy akár mint tréner, akár mint vezető lekössem magamat egy klubhoz. Tény, hogy két bécsi egylettől kaptam ajánlatot. Az egyik tréneri szerződést ajánlott fel, a másikonál szanálási biztosi cím és jelleggel találhatnék elhelyezést. Szívesen vállalnám ezeket a szerepeket, de ezek előfeltétele berlini mozim megfelelő bérbeadása volna. Ez egyelőre megoldhatatlan problémának látszik. A futballt nem adtam még fel, noha 36 éves vagyok. Berlinben az Oase művészklub csapatában játszom Popovich-csal, Willy Meisslel és több jónevű magyar film-színésszel és rajzolóművésszel együtt.”

– olvashatjuk egy vele készült interjúban, 1932 júliusában.⁵³

49 *Sport hírlap* 1914. november 9.

50 Dénes–Peterdi–Rochy–Selmeci 1999: 118–119.

51 *Sport hírlap* 1927. szeptember 1.

52 Többek között *Sport hírlap* 1928. augusztus 23.; *Sport hírlap* 1928. augusztus 30.

53 *Pesti Napló* 1932. 7 10.

1933-ban azután távozott Németországból. Először Bécsbe ment, majd július végén a Slavia Prágával kötött tréneri szerződést. Itt végre megjöttek az eredmények is. Josef Sloupot váltva az 1933–1934-es, valamint az 1934–1935-ös szezonban dolgozott a klubnál. Mindkétszer bajnoki címmel zárt. Ezen felül a csapata, 1935-ben, a középceh kupát is megnyerte. (Nem sikerült megtalálni a dátumot, amikor Konrád II átvette a Slavia edzéseinek vezetését; mindenesetre az 1933–1934-es szezonért őt, valamint Sloupot is, bajnoki címet nyert edzőként tartja számon a cseh sporttörténet és sportstatisztika.⁵⁴)

1936-ban elhagyta Csehszlovákiát, és rövid magyarországi látogatás után Romániába költözött. A CFR Bukarest (a későbbi Rapid Bukarest) edzéseinek vezetését vállalta el.⁵⁵ Nem maradt hosszán a vasutascsapat kispadján; 1937 májusában szerződést bontott,⁵⁶ és a román szövetség alkalmazásába állva szövetségi edző lett. 1938-ban már újra Csehszlovákiában dolgozott a Zidenice Brno edzőjeként,⁵⁷ a következő évben pedig (végleg) Svédországba tette át a székhelyét. 17 évet dolgozott svéd klubcsapatnál; a svéd másodosztályba juttatta fel a korábban harmadik ligás Örebrot, kupadöntőt játszott az Åtvidaberggel, az újonc Råå Helsingborggal pedig 1950–1951-ben bajnoki ezüstérmet szerzett. Legnagyobb svédországi sikereit a Malmö FF együttesével érte el: 1947-ben svéd kupát, 1948–1949-ben és 1949–1950-ben svéd bajnoki címet nyert.

Edzői pályafutásának befejezése után Stockholmban boltot nyitott, mellette pedig a svéd labdarúgó szövetség tanácsadójaként tevékenykedett.⁵⁸ 1980. május 10-én hunyt el a svéd fővárosban.

BRAUN JÓZSEF

Braun József 1901. február 26-án született Putnokon. Apja Braun Lőrinc önálló terménykereskedő, anyja Binét Rozália volt.⁵⁹ Budapestre kerülésük történetét nem sikerült feltárni. Életrajzi töredékek alapján annyit tudunk rekonstruálni, hogy Braun 13 éves korában (tehát vélhetően 1914-ben) kezdett futballozni a VAC ifjúsági csapatában. A VAC ifistái ebben az évben nyerték el az ifjúsági csapatok számára kiírt „Ékszerész-serleget”.⁶⁰ Elképzelhető, hogy a mérkőzéseken már Braun József is szerepet kapott. Középiskolába a Vas utcai Felső Kereskedelmi Iskolába járt – ugyanoda, ahová többek között Orth György is.⁶¹

Az 1917–1918-as szezonban már Jimmy Hogan MTK-jának játékosa volt. Első élvonalbeli idényében 12 mérkőzésen 4 gólt lőtt, a másodikban (1918–1919-ben) már 20 bajnokin kapott játéklehetőséget, és 23 alkalommal talált az ellenfelek hálójába. Az 1927–1928-as szezonig állt az MTK („profi nevén” Hungária) szolgálatában. Közel 170 mérkőzésen lépett pályára, és 70-nél is több gólt szerzett.⁶² A válogatottban 1918. október 6-án, Ausztria ellen, mutatkozott be. 1926 végéig összesen 28 hivatalos mérkőzésen léphetett pályára, s ezeken 11 gólt lőtt.

Az ellenfelek védői nehezen, gyakran csak súlyos szabálytalanságok árán tudták megfékezni a kiváló jobbszélsőt. Braun, ebből is következően, pályafutása során sok súlyos sérülést szenvedett. Több alkalommal műtėti beavatkozásra is szükség volt a gyógyulásához. 1927 tavaszán, a Vasas elleni mérkőzésen, újra megsérült; porcleválás miatt ismét meg kellett műteni a lábát.

⁵⁴ Jerábek 2007: 184.

⁵⁵ *Nemzeti Sport* 1936. február 13.

⁵⁶ *Nemzeti Sport* 1937. május 25.

⁵⁷ *Nemzeti Sport* 1938. június 19.

⁵⁸ Dénes–Peterdi–Rochy–Selmeci 1999: 121.

⁵⁹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3357-9PXM-93F9?i=434&wc=92S6-7MH%3A40678601%2C41363301%2C40679003&cc=1452460> (utolsó letöltés: 2024. október 8).

⁶⁰ Szász 2019: 44.

⁶¹ Gál–Heteyi 2019: 14.

⁶² Az egyes összegző statisztikák eltérő számokat közölnek, és az elsődleges források (mérkőzésjegyzőkönyvek, illetve összeállításokat is közlő tudósítások) hiányosságai miatt ezek feldolgozásával sem tudunk teljes biztonsággal pontos számokat adni. (Másodlagos források: *MTK-VM SK Futball almanach*. Budapest, 1986; *Száz éves az MTK-VM Sportklub*. Budapest, 1988).

„Ez már a harmadik operációm volt. Az első kettőben a jobblábam volt az érdekelt fél. Az első tragédiám 1922-ben történt egy tréningmérkőzés alkalmával, míg a második az emlékezetes 11:2-es FTC-mérkőzésen, amikor Jancsár nem durva szándékból belém talpalt. Az operáció óta a jobb lábammal nem is volt semmi baj. Most remélem, újra a régi leszek. Természetesen most két hónapig pihenek, hogy utána teljesen rendbejőjjek.”

– nyilatkozta a műtét után a *Sporthírlap*nak.⁶³

Braun végül már nem tudta visszaszerezni régi helyét a Hungáriában. 1927–1928-ban csak kétszer lépett pályára; az évad végén pedig a klub szabad listára tette őt. A professzionizmus árnyoldalai közé tartozott, hogy a kluboktól elküldött játékosok megélhetése egyik pillanatról a másikra bizonytalanná vált. Braun esetében, a régi érdemeire való tekintettel, a Hungária vállalta, hogy egy további évig korábbi fizetésének felét még folyósítja a számára.⁶⁴ Az 1928–1929-es szezon alatt Braun lényegében eltűnt a nyilvánosság elől. 1929 tavaszán hírbe hozták a Ferencvárossal, többször is felbukkant a csapat edzésein, sőt, készült a Ferencváros tartalékcsoportjához egy (tervezett) Józsefváros elleni mérkőzésére is.⁶⁵

Nincsenek információk arról, hogy végül létrejött-e Braun és a Ferencváros csapatának szerződéskötése, de rövidesen már arról számolhattak be a sportlapok tudósítói, hogy a kiváló jobbszélső Bécset vette célba, és az osztrák I. osztály újoncához, a Hakoah csapatához „gravitál”. Június 26-án utazott el Bécsbe a szerződéskötés végett; három nappal később pedig, nagy szenzációt keltve, már pályára is lépett a Konrád Jenő által irányított bécsi együttesben – éppen egykori csapata, a Hungária, ellen.⁶⁶

Az osztrák bajnokságban aztán már nem erősítette Konrádékát; 1929. július 27-én, Nathan Agar hívásának eleget téve, a Cunard Line hajózási vállalat RMS Berengaria nevű hajóján az Amerikai Egyesült Államokba utazott. Először a Brooklyn Hakoah, majd annak megszűnése után a Brooklyn Wanderers együttesében szerepelt, de nem töltött hosszú időt a tengerentúlon; már 1930 elején visszatért Magyarországra.

„Agar az utóbbi hetekben nem volt olyan pontos a fizetések kiutalásánál, mint kezdetben s így az ő kezeiben többé nem láttam biztosítva a jövőmet.”

– indokolta döntését egy interjúban.⁶⁷

Itthon először a Hungária edzéseit látogatta, majd pályafutása első egyesületével, a VAC-cal, kötött szerződést. 1930 elején súlyos csapások érték: rövid időn belül édesapját és édesanyját is elveszítette.⁶⁸ Tavasszal végül még hat másodosztályú bajnok is lépett pályára a VAC-ban, aztán viszont visszavonult az aktív játéktól.

1930 nyarán a Munkácsi SE csapatát trenírozta. Ezt követően egy ideig munka nélkül volt, majd Norvégiából kapott állásajánlatot.

„Minden idők legjobb magyar jobbszélső csatárának ismerték el és Csibi néven becézték Braun Józsefet, amikor azonban időnek előtte kidőlt az aktív játékosoknak a sorából, magára maradt az élet küzdelmeiben. Megadással viselte a mostoha sorsot, de amilyen leleményes és határozott volt a futballpályán, olyan félszegnek és tartózkodónak bizonyult, az életben. Szerény tréneri elhelyezkedéssel próbálkozott eddig, mígnem most rátalált egy olyan sportbarátra, aki hálát érzett Csibivel szemben azokért az élményeknek, amelyekben játékaival részesítette. Rex, az ismert sporthumorista, aki a polgári életben beltagja az egyik kiterjedt külföldi összeköttetésekkel rendelkező fővárosi cégnek, a norvég futbalszövetségnek a figyelmét hívta föl Braunra s akciója öröndetes sikerrel járt. A norvég szövetség ugyanis április 15-től augusztus 15-ig terjedő időre szövetségi trénernek szerződtette Braun Józsefet, a próbaidő elteltével azonban a szerződést természetesen meg fogja hosszabbítani.”⁶⁹

⁶³ *Sporthírlap* 1927. június 2.

⁶⁴ *Sporthírlap* 1928. június 28.

⁶⁵ *Sporthírlap* 1929. május 4.

⁶⁶ *Nemzeti Sport* 1929. június 30.

⁶⁷ *Sporthírlap* 1930. február 22.

⁶⁸ *Sporthírlap* 1930. március 6.

⁶⁹ *Budapesti Hírlap* 1932. március 30.

Nem tudjuk, hogy végül tényleg szándékában állt-e a norvég szövetségnek a szerződés sz- szabbítás. A nyár végén Braun mindenesetre hazatért Magyarországra, majd az év végén az 1. ČSŠK Bratislava csapatával kötött szerződést. Három és fél szezont töltött Pozsonyban; in- nen rövidebb magyarországi pihenő után Fülekre vezetett az útja.

„Nagy ázsioja van Braun Csibinek. Braun Csibi a Füleki TC jeles trénerét egymásután keresik fel szer- ződtetési ajánlatokkal. A Zsidenice és Mor. Slávia is hívja a jeles magyar tréneret és nincs kizárva, hogy Csibi Brünnbe megy és a Moravska Sláviához szerződik. Nem hisszük azonban, hogy az FTC, amely Braun Csibi alatt pompás formára jutott fel, elengedné a kitűnő tréneret.”⁷⁰

Egy fél szezon után Fülekről is távozott; 1937 decemberében pedig ismét átvette a ČSŠK Bra- tislava edzéseinek vezetését. 1938 nyarán hagyta el végleg Csehszlovákiát; hazatért Magyar- országra, és az 1938–1939-es szezonra a Hungária edzője lett. 1939 nyarán még egyszer külföldre szerződött, a svájci másodosztályban szereplő FC Basel csapatához. A világháború kitöré- se azonban megakasztotta a svájci bajnoki küzdelmeket; Braun pedig visszatért Magyarorszá- ra.⁷¹ További sorsáról nagyon keveset tudunk: munkaszolgálatosként a keleti frontra vitték, ahonnan nem tért haza. Megbízható források sem halálkozásának idejéről, sem helyéről nem állnak rendelkezésünkre.

SZAKIRODALOM

Andreides Gábor – Dénes Tamás 2018: *Weisz és a többiek*. Budapest.

Dénes Tamás – Peterdi Pál – Rochy Zoltán – Selmeczi Zoltán 1999: *Kalandozó magyar labdarúgók*. Budapest.

Gál László – Heteyi László 2019: *Legendás csatársorok*. Budapest.

Iváncsó Ádám 2022. St. George Budapest – Az ausztrál labdarúgás úttörő magyar klubja (<https://ujkor.hu/content/st-george-budapest-az-ausztral-labdarugas-uttoro-magyar-klubja>; utolsó letöltés: 2024. október 8).

Jerábek, Lubos 2007: *Cesky a ceskoslovensky fotbal, 1906–2006*. Praha. (<https://en.slavia.cz/zobraz.asp?t=historie-legendary-coaches>; utolsó letöltés: 2024. október 8).

Pásztor Lajos – Szebenyi Sándor – Szűcs László – Kéri László – Komlós Tibor (szerk.) 1957: *Szurkolók könyve*. Budapest.

Szász György 2019: *A Vívó és Atlétikai Club (VAC) története*. Budapest.

Szegedi Péter 2018: Erőszak a lelátókon. A futball fékezhetetlen Rózsa Sándorai. *Rubicon* (29.) 6. 15–23.

Török Ferenc 1999: *Mandula*. Budapest.

Wilson, Jonathan 2013: *Futballforradalmak. A foci története és taktikai fejlődése az angliai kezdetektől a 2014-es brazíliai vb-ig*. Budapest.

⁷⁰ Magyar Nap 1936. november 28.

⁷¹ Sporthírlap 1939. szeptember 20.